

Passage 69 sætter fokus på nogle af de markante nyorienteringer, der i de seneste år har kunnet iagttages på lyrikkens felt, i Danmark såvel som internationalt. Her er der ikke alene blevet rokket ved værkforståelsen inden for digtets og digtsamlingens traditionelle rammer; disse rammer er også selv i stigende grad blevet udfordret og overskredet. Der er med andre ord sket en perforering af lyrikkens almindelige former, som bl.a. er kommet til udtryk ved, at en del af lyrikken har fundet nye publiceringskanaler og udfoldelsesrum, og at der har været en orientering væk fra den traditionelle, bogfunderede litteratur. I det nye årtusinde er lyrikken for alvor trådt ind på de elektroniske mediers område, hvor der er opstået forskellige fora for poesi samt net- og smsforlag, ligesom lyrikken stadigt tydeligere har manifesteret sig i det offentlige rum, hvor der har været en markant vækst i antallet af lyrikoplæsninger, -performances og -festivaler.

Som bekendt betyder disse udviklingstendenser ikke, at poesi ikke længere udkommer i form af trykte digtsamlinger, men de peger på, at særligt de yngre generationer af digtere finder et stort potentiale i også at opsøge alternative former og gå på tværs af genrer, kunstarter og medier. Lyrikken synes netop nu at udgøre en særdeles vital genre, som er præget af en stærk eksperimenterende lyst, og ikke alene har man set en tendens til, at den lyriske genre selv er blevet udfordret og udvidet; lyrikken er også gået forrest i undersøgelsen af litteraturens forhold til andre kunstarter som f.eks. billedkunst, musik, film og performance, ligesom den på forskellig vis har været optaget af relationen mellem bogmediet og andre medier, herunder bl.a. de nye muligheder for poetisk udfoldelse, som internettet og mobiltelefonen har skabt.

Når vi har givet *Passage* 69 titlen "Lyrik på tværs", har det derfor den forklaring, at vi i dette nummer i særlig grad er optaget af samtidslyrikkens tværgående tendenser. En anden betydning klinger dog også med, nemlig den, at lyrikken ofte stiller sig på tværs, forholder sig kritisk til de herskende tilstande og har et subversivt potentiale. Samtidspoesien synes ikke alene at gøre op med forventningerne til selve den lyriske genre, til dens regler og rammer, men også med gældende kulturelle, køns- og samfundsmæssige forestillinger. Disse oprørske tendenser er desuden blot ét blandt flere træk, der peger på, hvordan samtidslyrikken i det udvidede felt står i en nær forbindelse med det 20. århundredes modernisme og avantgarde.

I den indledende artikel af Joseph M. Conte, "Det multimodale ikon: Syn, lyd og kognition i nyere poesi", opridses poesiens historie frem til i dag med udgangspunkt i den tese, at der er sket et skift i den måde, hvorpå vi afkoder poesi. Mens man tidligere opfattede poesi som en kunstart, der kun udtrykte sig i én kode, nemlig bogstaverne på bogsiden, er digtet i den digitale tidsalder blevet et multimodalt ikon, i hvilket tekst og billede samvirker i betydningsdannelsen på en kompleks måde. Hvis fortolkeren skal være på højde med den nyeste poesi, kræver det ifølge Conte således også nye tilgange og kompetencer.

Hans Kristian Rustad fokuserer i "Digital poesi og materialitet. Materiel forgængelighed i Johannes Heldéns *Entropi*" på et bestemt eksempel på den multimodale poesi, nemlig poesien på internettet. Rustad rejser som Conte spørgsmålet om,

— hvordan digital poesi kan bidrage til forståelsen af intermedialitet og materialitet og herunder til forholdet mellem trykte og digitale tekster. Materialitetsproblematikken reflekteres ud fra en anden synsvinkel i Krista Stinne Greve Rasmussens artikel “Når lyrikken tager form. Boghistorie og nymaterialitet”, der er optaget af spørgsmålet om materialitet i trykte værker af Naja Maria Aidt, Mette Moestrup og Ursula Andkjær Olsen og viser, hvordan boghistorie kan anvendes som teoretisk afsæt for diskussionen af poesiens eksperimenter i relation til bogmediet.

Mette Moestrup og Ursula Andkjær Olsen er højprofilerede skikkelser i nyere dansk lyrik, og som sådan spiller de også en central rolle i Susanne Kemps “Skoven, loven og løgnen. Ikke-læsninger af poesistykker af Pia Juul, Mette Moestrup og Ursula Andkjær Olsen”, hvor der sættes fokus på den sprogligt fornyende tendens i poesien efter år 2000 og præsenteres en ikke-læsning i den forstand, at det er teksternes sproglige greb, der vægtes, frem for traditionelle læsningers mere indholds-fokuserede optikker.

Juul, Moestrup og Olsen danner ligeledes optakt i Louise Mønsters “Et forbund af celler. Om krop, køn og identitet i ung dansk poesi”. I denne artikel diskuteres det, hvordan den nyeste poesi med navne som Olga Ravn, Christina Hagen, Amalie Smith og Asta Olivia Nordenhof er optaget af krop, køn og identitet, og det vises, at forfatternes utraditionelle tilgange til disse emner går hånd i hånd med en radikal eksperimenteren med poesiens udtryksformer og grænser. Ursula Andkjær Olsen indgår desuden i Birgitte Stougaard Pedersens “Tvetunget tale – om Ursula Andkjær Olsens ‘Selvoptagelser’ (2006)”, hvor Olsens poesivideo “Selvoptagelser” danner udgangspunkt for en diskussion af stemmen i samtidslyrikken. Artiklen undersøger den lyriske stemmeføring på grænsen mellem skrift og lyd, ligesom den tematiserer, hvordan stemmen i samtidslyrikken mere generelt genforhandler forestillinger om stemmen på en performativ basis og skubber til forestillinger om, hvad lyrik er og kan som genre.

Jakob Schweppenhäuser fører dette spørgsmål om stemme og lyd videre, når han i “Vi er ikke robotter, hvis man kan sige det på den måde” sætter fokus på sangteksten og dermed forholdet mellem lyrik og musik. Med udgangspunkt i Nikolaj Zeuthen og orkestret Skammens Vogn eksemplificerer Schweppenhäuser, hvordan man kan nærme sig dette felt, ligesom han mere specifikt diskuterer, hvordan spørgsmålet om fejlbarlighed er centralt i Zeuthens virke. Herefter følger Martin Glaz Serups artikel “Konceptuel litteratur”, der præsenterer en kortlægning af de sidste 10 års konceptuelle litteratur med særlig vægt på dansk poesi. Parallelt med at samtidslyrikken i sin bevægelse i feltet mellem billedkunst og musik nedtoner betydningen af digteren med stort D, er den konceptuelle poesi – og herunder også postproduktionen – med til at flytte opmærksomheden fra kunstens æstetiske niveau til dens idémæssige og materielle forudsætninger.

Passage 69 afrundes med Peter Stein Larsens “Dansk lyrik og litteraturvidenskab efter 1990”, der omhandler lyrikkens parløb med moderne litteraturvidenskab. Det vises, at den danske litteraturforsknings nybrud igennem de seneste årtier har været i samklang med udviklingen inden for den poetiske genre, og at litteraturvidenskabelige strømninger såsom dekonstruktion, fænomenologi, formalisme, litteraturhistorisk kontekstualisering samt interartielle og intermediale studier i høj

grad har baseret sig på studier af netop lyrik. Taler diverse bestsellerlister ikke til lyrikkens fordel, gør den store indflydelse, som lyrikken har haft for udviklingen af litteraturforskningen det således.

Om sit vidtfavnende og omfangsrige forfatterskab skrev Klaus Rifbjerg engang, at lyrikken i forhold til resten af forfatterskabet kan betragtes som reaktorkernen, altså som det sted, hvor de mest essentielle potentialer eller drivkræfter ligger. Tillader vi os at overføre metaforen til dagens litteratur og litteraturvidenskab, kan der måske være noget om snakken.